

ΤΑΞΗ: Α΄ Γυμνασίου

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Μεγαλώνουμε και αλλάζουμε

Φύλλο Εργασίας Α1, 3^ο δίωρο

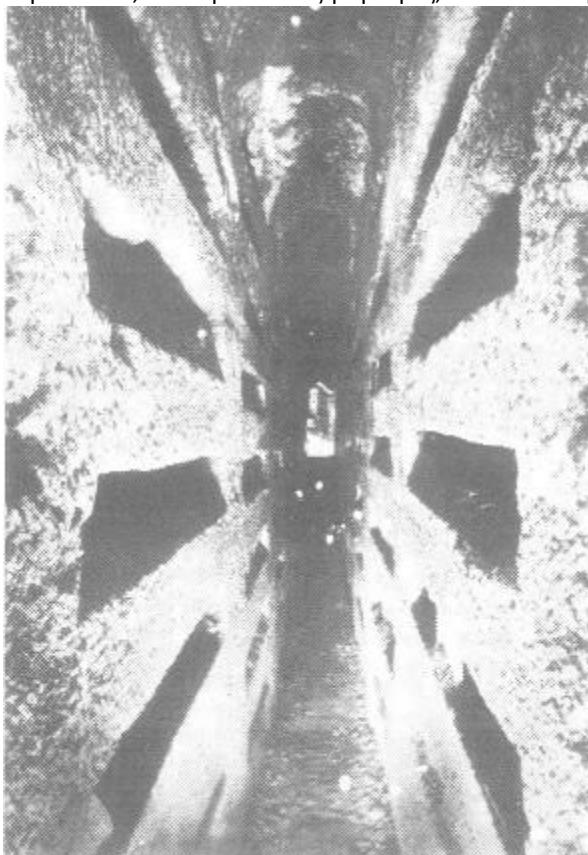
ΒΑΣΙΚΟ ΘΕΜΑ: ΙΙ. Η Εκκλησία ανοίγεται και εξαπλώνεται

iii. Οι ναοί της νέας θρησκείας: Από τις κατακόμβες και τα οικήματα στην ανέγερση μεγαλόπρεπων βασιλικών

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Οι Κατακόμβες

Οι πρώτοι χριστιανοί έθαβαν τους νεκρούς τους στα δημόσια νεκροταφεία. Από τα μέσα του 2^{ου} μ.Χ. αι. υπήρχε η δυνατότητα για την υπόγεια ταφή των νεκρών χριστιανών στις κατακόμβες, υπόγειους δηλαδή τόπους ταφής νεκρών. Οι κατακόμβες ήταν υπόγειες σήραγγες σε μορφή λαβύρινθου, που μπορούσαν να φτάνουν σε μήκος πολλών χιλιομέτρων. Στους πορώδεις τοίχους των διαδρόμων είχαν δημιουργηθεί ορθογώνια κοιλώματα για την τοποθέτηση των νεκρών. Επίσης, υπήρχαν μεγαλύτερα κοιλώματα με καμάρα στο πάνω μέρος ή και ολόκληρα δωμάτια που χρησίμευαν ως οικογενειακοί τάφοι, διακοσμημένοι με τοιχογραφίες. Στη διάρκεια των διωγμών και καθώς ο Χριστιανισμός αντιμετωπιζόταν σαν μια παράνομη δεισιδαιμονία, οι χριστιανοί άρχισαν να καταφεύγουν στις κατακόμβες (επειδή ως τόποι ταφής θεωρούνταν ιεροί και απαραβίαστοι) για να συγκεντρώνονται, να θάβουν τους μάρτυρες, να τελούν τη Θεία Ευχαριστία

και να ακούν το κήρυγμα.

Στις κατακόμβες, οι πρώτοι χριστιανοί καλλιτέχνες άρχισαν να δημιουργούν απεικονίσεις επιδιώκοντας να εκφράσουν την πίστη τους και όχι απλώς να διακοσμήσουν τους υπόγειους τάφους. Σε πρώτη φάση χρησιμοποιούν συμβολικά θέματα και αλληγορίες που συγκαλύπτουν τις

ιδέες της διωκόμενης θρησκείας. Τέτοια σύμβολα είναι ο ιχθύς, το παγώνι, το περιστέρι, η άγκυρα, η ναυς, το Α και το Ω, το πτηνό φοίνικας, ο Ορφέας, η δεόμενη ψυχή. Στη συνέχεια, έχουμε και θέματα από την Παλαιά Διαθήκη (οι πρωτόπλαστοι, ο Νώε, η θυσία του Αβραάμ, οι τρεις παίδες εν καμίνω, ο προφήτης Ιωνάς στη θάλασσα κ.ά.) καθώς και από την Καινή Διαθήκη (ο καλός ποιμένας, ο αμνός, η προσκύνηση των Μάγων, ο εν Κανά γάμος κ.ά.). Καθώς οι καλλιτέχνες ενδιαφέρονταν για άλλα πράγματα πέρα από την εγκόσμια ομορφιά, τα απλά και ελλειπτικά έργα τους χαρακτηρίζονται από ελευθερία και δίνουν την αίσθηση ενός κόσμου όπου δεν υπάρχει θάνατος.

Στη Ρώμη έχουν ανακαλυφθεί περισσότερες από 60 κατακόμβες. Στην Ελλάδα, σπουδαίες είναι οι κατακόμβες της Μήλου.

Χώροι Λατρείας μέχρι το Διάταγμα των Μεδιολάνων (313 μ. Χ.)

Οι διωκόμενοι χριστιανοί έπρεπε να βρουν ειδικούς χώρους συγκέντρωσης. Αρχικά συγκεντρώνονταν στις ιδιωτικές κατοικίες των πλουσιότερων. Από το τέλος του 2ου αιώνα έχουμε κτίρια που κατασκευάζονται για αυτό το σκοπό. Ονομάζονται **ευκτήριοι οίκοι, εκκλησίες, οίκοι Θεού και οίκοι Κυρίου**.

Η παλαιότερη μορφή οίκου-εκκλησίας που έχει ανακαλυφθεί βρίσκεται στην ελληνιστική πόλη Δούρα Ευρωπό που βρίσκεται στη Συρία, στη δεξιά όχθη του ποταμού Ευφράτη. Η κατασκευή αυτού του οίκου-εκκλησίας τοποθετείται γύρω στο 230 μ.Χ. Περιλαμβάνει ένα μεγάλο χώρο για το κήρυγμα και τις αγάπες και ένα μικρότερο βαπτιστήριο. Οι τοιχογραφίες απεικονίζουν τον Καλό Ποιμένα, τη Θεραπεία του Παραλυτικού και τον Χριστό με τον Πέτρο να περπατούν στην Θάλασσα.

- **Εργασία στην τάξη**

Συλλογικός ρόλος: Αφού χωριστείτε σε ομάδες, προετοιμάστε το ρόλο σας. Μία ομάδα υποδύεται χριστιανούς που καταφεύγουν στις κατακόμβες, ενώ μια άλλη ομάδα χριστιανούς που επισκέπτονται έναν λαμπρό ναό που κτίστηκε από τον Μ. Κωνσταντίνο (π.χ. Αγίων Αποστόλων).

Στη συνέχεια, συζητήστε τα συναισθήματα και τις διαθέσεις τόσο των προσώπων που υποδυθήκατε όσο και αυτά των προσώπων της άλλης ομάδας.

iv. Ο Χριστιανισμός ως επίσημη θρησκεία της βυζαντινής αυτοκρατορίας

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ο Μέγας Θεοδοσίος (379-395) – η ανακήρυξη του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας του κράτους

Ο Μέγας Θεοδοσίος), μόλις ανέβηκε στο θρόνο ανακήρυξε τον Χριστιανισμό ως την επίσημη θρησκεία του κράτους, όρισε την ειδωλολατρία ως «εθνική δεισιδαιμονία», έκλεισε την φιλοσοφική σχολή της Αθήνας, διέταξε την κατεδάφιση ή το σφράγισμα εθνικών ιερών και υπέγραψε την απαγόρευση των θυσιών (με ποινή θανάτου) και των επισκέψεων σε εθνικούς ναούς.

Βασική μέριμνα του Θεοδοσίου ήταν η αντιμετώπιση των αιρετικών, όσων δηλαδή διαφωνούσαν με τις αποφάσεις της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου (325). Στην εποχή του υπήρχαν περισσότεροι από εκατό νόμοι εναντίον των αιρέσεων και των αιρετικών. Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα έλλειψης ανεκτικότητας που διαρκώς αυξανόταν, το 392 καταστράφηκε ο μεγάλος ναός του Σέραπι στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και παρουσιάστηκαν φαινόμενα οχλοκρατικής βίας εναντίον των μη χριστιανών. Μεταξύ 392 και 394 με νέα διατάγματα ενίσχυσε και άλλο τη θέση του Χριστιανισμού στην αυτοκρατορία.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ένα διάταγμα του Θεοδοσίου κατά των ειδωλολατρών

Κανένας απολύτως, από οποιαδήποτε τάξη ανθρώπων προέρχεται, είτε έχει κάποια εξουσία είτε κατέχει κάποιο τιμητικό αξίωμα είτε κατάγεται από ισχυρό γένος είτε συμβαίνει να είναι ταπεινός από καταγωγή και να μην ανήκει σε κάποια ευγενή οικογένεια, να μη σφάζει αθώα ζώα σε καμιά πόλη για να τα προσφέρει θυσία σε αναισθητά είδωλα, ούτε με φωτιά μυστικού εξαγνισμού να τιμά τον εφέστιο θεό, ούτε να κάνει σπονδές με ανόθευτο κρασί, ούτε να λατρεύει τους σπιτικούς θεούς με αρώματα, ούτε να τους ανάβει ιερή φωτιά και να βάζει επάνω λιθανωτά κι ούτε να κρεμάει γιορταστικά στεφάνια. Γιατί, αν κάποιος τολμήσει να θυσιάσει σφάγιο ή να κάνει μαντική με τα έντερα σφαγμένου ζώου, να θεωρηθεί παραδειγματικά ένοχος εσχάτης προδοσίας, να φορτωθεί με όλες τις βαριές κατηγορίες και να καταδικαστεί ανάλογα, ακόμη κι αν δεν επιδίωξε κάτι εναντίον της ζωής των ηγεμόνων. Για τη βαρύτητα του εγκλήματος είναι αρκετή η ίδια του η φύση, το ότι δηλαδή επιχειρείται με αυτό η κατάλυση των νόμων [...].

• Εργασία ανά θρανίο

Αφού διαβάσετε προσεκτικά το πληροφοριακό υλικό και το κείμενο: σκεφτείτε, γράψτε, συζητήστε και μοιραστείτε ιδέες και προβληματισμούς γύρω από ζητήματα που δημιουργήθηκαν με την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

.....
.....
.....
.....
.....

- **Εργασία σε ομάδες**

Αφού κοιτάξετε προσεκτικά την εικόνα, κάντε έναν κατάλογο από 10 λέξεις ή φράσεις σχετικά με οποιαδήποτε όψη ή πτυχή της και ανακοινώστε τες στην τάξη.

Στη συνέχεια, στην ολομέλεια της τάξης, εκτιμήστε, υποστηρίξτε και αναρωτηθείτε για τις παρατηρήσεις που καταγράφηκαν.

- **Εργασία για το σπίτι**

1. Βρείτε και παρουσιάστε στοιχεία για τις κατακόμβες που υπάρχουν στην Ελλάδα
2. Το νόμισμα που βλέπετε είναι το περίφημο «βυζαντινό». Ένα χρυσό νόμισμα που η κυκλοφορία του ξεπερνούσε τα όρια του βυζαντινού κράτους, ο δε απεικονιζόμενος είναι ο Ιουστινιανός.

Γράψτε ένα σύντομο κείμενο απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις:

Τι βλέπεις πάνω στο νόμισμα;

Τι σκέφτεσαι γι' αυτό που βλέπεις;

Τι είναι αυτό που σε κάνει να αναρωτιέσαι;